

**Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти
імені проф. Поніманської Т.І.**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**до практичних і лабораторних занять
та виконання завдань для самостійної роботи**

з навчальної дисципліни

«НАСТУПНІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Рівне – 2022

УДК [373.2 + 373.3] (072)

М 54

Посібник схвалено та рекомендовано
до друку кафедрою дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти
імені проф. Т.І. Поніманської
(протокол № 7 від 26.08.2022 р.)

Друкується за рішенням навчально-методичної комісії
педагогічного факультету РДГУ
(протокол № 5 від 31.08.2022 р.)

*Укладач: доцент кафедри педагогіки і психології
(дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.
Горопаха Наталія Михайлівна*

Рецензенти:

- **Іванова Наталія Володимирівна**, доктор філософських наук, доцент, декан факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва Луцького педагогічного коледжу;
- **Суржук Тетяна Борисівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету

М 54 Методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять та виконання завдань для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Наступність дошкільної та початкової освіти». Методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Укл. Н.М.Горопаха. Рівне: РДГУ, 2022. 18 с.

Методичний посібник є частиною методичного забезпечення навчальної дисципліни «Наступність дошкільної та початкової освіти», що входить до навчального плану підготовки бакалавра за освітньо-професійними програмами «Дошкільна освіта», «Дошкільна освіта, початкова освіта», «Дошкільна освіта, психологія», «Дошкільна освіта, спеціальна освіта, логопедія». У цьому збірнику подані плани практичних та лабораторних занять, список рекомендованих джерел та завдання для самостійної роботи до кожної теми, що входить до програми навчальної дисципліни. Також вміщено питання до заліку, критерії оцінки результатів навчання.

© Н.М.Горопаха, 2022 рік

© РДГУ, 2022 рік

Вступ

Навчальна дисципліна «**Наступність дошкільної та початкової освіти**» належить до вибіркового освітнього компонента циклу професійної підготовки бакалавра дошкільної освіти.

Одним із важливих принципів функціонування системи освіти в нашій країні є принцип забезпечення наступності між її суміжними ланками. Наступність між дошкільною та початковою освітою – це забезпечення неперервності здобуття людиною освіти. Наступність в освіті необхідна для створення єдиного освітнього процесу, що логічно продовжується від дитячого садка до школи. Цей процес допомагає досягти цілісного розвитку особистості. Педагоги дошкільної освіти мають бути ознайомлені з програмою початкової школи та вводити у свої заняття навчальні елементи, які підготують дітей до 1-го класу. Вчителі початкових класів також мають знати дошкільну навчальну програму, щоб використовувати її складові в адаптаційний період. Саме тому пропонується вибірково навчальна дисципліна є актуальною для здобувачів вищої освіти, особливо тих, що навчаються за освітніми програмами «Дошкільна освіта, початкова освіта».

Опанування знаннями з курсу реалізується за допомогою основних організаційних форм навчання: лекцій, та практичних занять, консультацій, самостійної роботи тощо. Остання займає провідне місце в системі освітнього процесу та передбачає аналіз конкретних ситуацій, виконання творчих завдань, написання творів тощо.

Мета дисципліни: психолого-педагогічна та методична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації принципу наступності у роботі суміжних ланок освіти, здійснення підготовки дітей до навчання у школі, організації співпраці з вчителями початкової школи.

Завдання дисципліни:

- формувати у майбутніх вихователів знання про наступність як один з основних принципів системи освіти України;
- ознайомити з сучасними психолого-педагогічними дослідженнями проблеми готовності до шкільного навчання;
- формувати здатність до оцінки рівня готовності дитини до шкільного навчання;
- навчити творчого підходу до педагогічної діяльності;
- підготувати до практичного здійснення співпраці з вчителями початкової школи у реалізації принципу наступності у вихованні та розвитку дітей 6-7 років;
- розвивати вміння педагогічного аналізу, проектування.

Очікувані результати вивчення дисципліни

(за освітньо-професійними програмами «Дошкільна освіта», «Дошкільна освіта, початкова освіта», «Дошкільна освіта, психологія та «Дошкільна освіта, спеціальна освіта, логопедія»)

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності (КС)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

Програмні результати навчання

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР-13. Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Для підготовки до практичних занять та виконання завдань для самостійної роботи слід завести окремий зошит.

2. Готуючись до заняття, слід зазначити у зошиті тему, план заняття, виконати письмові завдання.

3. Розпочинати вивчення теми слід із опрацювання матеріалу за підручником: прочитати, виписати в зошит визначення, класифікації, важливі положення.

4. Далі опрацювати теоретичний матеріал з інших джерел (практикуму, журнальних статей, методичних посібників тощо): прочитати, виписати головні думки, цитати, перенести в зошит схеми, таблиці (можливі ксерокопії). **Увага: всі вказані у списку джерела повинні бути опрацьовані.** Якщо у завданнях до самостійної роботи не передбачене конспектування, їх слід опрацювати усно і за бажанням виписати у зошит основні положення. Матеріали всіх джерел слід використовувати у відповідях на практичному чи лабораторному занятті.

5. Завершити вивчення теми виконанням творчих письмових завдань чи розв'язанням педагогічних задач та ситуацій.

6. Всі завдання є обов'язковими до виконання.

ОБОВ'ЯЗКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу // [Електронний ресурс] код доступу <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876>
2. Державний стандарт початкової освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. // [Електронний ресурс] код доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти // [Електронний ресурс] код доступу <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyu-osvitoyu>
4. Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей / За ред. Н.В.Лисенко. Київ, 2012.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ, 2015.
6. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка: Практикум. Київ, 2009.
7. Програми розвитку дітей // [Електронний ресурс] код доступу <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
8. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. Київ, 2013.

Змістовий модуль І.
НАСТУПНІСТЬ У РОБОТІ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І ШКОЛИ

Тема 1. Загальні засади забезпечення наступності у системі безперервної освіти України

План практичного заняття №1

1. Поняття наступності у філософії, психології, загальній та дошкільній педагогіці.
2. Взаємозв'язок понять наступності, спадкоємності та перспективності у системі безперервної освіти.
3. Проблема наступності суміжних ланок освіти у сучасних наукових дослідженнях.
4. Напрями та педагогічні умови забезпечення наступності дошкільної та початкової шкільної освіти.

Список джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу // [Електронний ресурс] код доступу: <https://ezavdnz.mcfra.ua/book?bid=37876>
2. Богуш А. Реформування підготовки педагогічних кадрів в аспекті реалізації принципів наступності та перспективності. *Збірник наукових праць БДПУ*. Бердянськ, 2002. С. 6-12.
3. Закон України «Про дошкільну освіту» Київ, 2001. 25 с.
4. Закон України «Про освіту». Київ, 1991. 35 с.
5. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
6. Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей / За ред.. Н.В.Лисенко. Київ, 2012.
7. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи / упорядник О.П. Долинна. Тернопіль: Мандрівець, 2011.
8. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ, 2016.
9. Савченко О.Я. Наступність і перспектива в роботі перших двох ланок освіти *Дошкільне виховання*. 2000. № 11. С. 4-5.

Завдання для самостійної роботи

1. Із довідника, поданого у книзі Поніманської Т.І., Дичківської І.М. Дошкільна педагогіка: Практикум. – Київ, 2007 (С. 211), випишіть зміст понять «принцип наступності», «перспективність» та «спадкоємність». Порівняйте із визначеннями цих понять, які даються у тексті лекції.

2. Скопіюйте у зошит схему «Зміст поняття «Наступність» з книги «Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей» / За ред. Н.В.Лисенко. Київ, 2012. С. 35.

3. На основі матеріалу, поданого у книзі «Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей» / За ред. Н.В.Лисенко. Київ, 2012. С. 9-46 підготуйте короткий реферат «Розвиток наукових поглядів на проблему наступності дошкільного закладу та школи у історії педагогіки».

4. Розробіть перелік питань для анкетування вихователів дошкільного закладу та вчителів початкової школи з проблеми наступності.

6. Виконайте перші три тестові завдання до розділу «Дитячий садок, школа, сім'я» з книги Поніманської Т.І., Дичківської І.М. Дошкільна педагогіка: Практикум. Київ, 2007 (С. 306-307).

Тема 2. Наступність у змісті дошкільної та початкової освіти

План практичного заняття № 2

1. Встановлення наступності між дошкільним закладом і школою у меті та змісті освіти як головна умова забезпечення безперервної освіти та поступального розвитку особистості.
2. Компетентнісний підхід до визначення мети, завдань та змісту дошкільної та початкової шкільної освіти.
3. Наступність мети, завдань та змісту освіти дитини 6-10-ти років у державних стандартах дошкільної та початкової шкільної освіти.

План лабораторного заняття № 1

1. Порівняльний аналіз змісту Базового компонента дошкільної освіти та Державного стандарту початкової загальної освіти.
2. Порівняльний аналіз програм розвитку дитини дошкільного віку та Типових програм початкової освіти (НУШ).

Список джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу // [Електронний ресурс] код доступу: <https://ezavdnz.mcftr.ua/book?bid=37876>
2. Богуш А. Реформування підготовки педагогічних кадрів в аспекті реалізації принципів наступності та перспективності // *Збірник наукових праць БДПУ*. Бердянськ, 2002. С. 6-12.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти // [Електронний ресурс] код доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5a8/de2/5e1/5a8de25e1504c877583228.doc> Назва з екрану.
4. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / Науковий редактор О.Л. Кононко. Київ, 2003. – 243 с.

5. Наступність дошкільного навчального закладу і початкової школи у вихованні дітей / За ред.. Н.В.Лисенко. Київ, 2012.
6. НУШ: Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко // [Електронний ресурс] код доступу <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>
7. Перелік навчальної літератури, програм, рекомендованих МОН // [Електронний ресурс] код доступу: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-6Qn3PRPqSpDreBZkBFwaPO_ZVWwhAkO-FGGutGpmC8/edit#gid=1947501369
8. Програми розвитку дітей // [Електронний ресурс] код доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
9. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. Київ, 2013
10. Савченко О.Я. Наступність і перспектива в роботі перших двох ланок освіти // *Дошкільне виховання*. 2000. № 11. С. 4-5.
11. Типова освітня програма початкової освіти 1-2 класи / кер. Р.Б. Шиян // [Електронний ресурс] код доступу <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovih-osvitnih-program-dlya-1-2-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
12. Типова освітня програма початкової освіти 3-4 класи / кер. Р.Б. Шиян // [Електронний ресурс] код доступу <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovih-osvitnih-program-dlya-3-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-1273>

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати матеріал розділу 1.6. «Життєва компетентність дошкільника та її розвиток у різних соціальних інституціях» із Коментаря до Базового компоненту дошкільної освіти (с.93-115). Виписати визначення основних понять, показники та умови формування життєвої компетентності.

2. На основі опрацьованих матеріалів самостійно укласти модель «Життєво компетентний випускник ЗДО».

3. Підготувати тези виступу методиста ЗДО на спільній педагогічній раді з вчителями початкової школи на тему «Компетентнісний підхід у навчанні дошкільників».

4. З книги О.Савченко «Дидактика початкової освіти» опрацювати розділ 2 «Зміст початкової освіти», виокремити методологічні аспекти та дидактичні засади добору змісту сучасної початкової освіти. Письмово зробити обґрунтований висновок щодо впливу проаналізованих підходів до змісту початкової освіти на зміст дошкільної освіти.

5. З книги «Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи» (див. список джерел) виписати завдання роботи з дітьми дошкільного віку за пріоритетними напрямками забезпечення наступності змісту освіти (С. 463-467)

6. *До лабораторного заняття.* Самостійно укласти порівняльну таблицю «Стандарти дошкільної та початкової освіти» на основі аналізу Базового

компонента дошкільної освіти (нова редакція) та Державного стандарту початкової загальної освіти.

7. *До лабораторного заняття.* Проаналізувати одну з програм розвитку дитини дошкільного віку (на вибір, знайти текст програми за посиланням у списку джерел № 8) та одну з типових програм НУШ (за посиланнями у списку джерел №№ 6, 11, 12). Порівняти їх зміст та зробити висновок про наступність. Для порівняння обрати один із освітніх напрямів / галузей (математика, природознавство, грамота тощо). Матеріал оформити у довільній формі (текст, таблиця, модель, схема тощо).

Тема 3. Наступність у формах та методах навчання і виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку

План практичного заняття № 3

1. Встановлення наступності у формах, методах навчання дітей 6-7 років.
2. Реалізація навчання дошкільників та молодших школярів принципів розвивального навчання.
3. Методи і прийоми навчання дітей в старшій групі дитячого садка і першому класі школи.
4. Порівняльний аналіз заняття та уроку як основних форм організації навчання у дошкільному закладі та початковій школі.
5. Наступність у педагогічних вимогах та умовах виховання дітей.

Список джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу // [Електронний ресурс] код доступу: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876>
2. Баранова Н., Коцур Н. Дослідницька та експериментальна діяльність в умовах НУШ. *Початкова школа*. 2019. №9. С. 13-15
3. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників. Київ: Світич, 2009. 160 с.
4. Горопаха Н.М. Наступність дошкільної та початкової шкільної освіти у реалізації принципів розвиваючого навчання *Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти: Наук. записки РДГУ*. Випуск 7. Рівне, 1999. С. 74-78.
5. Горопаха Н.М. Наступність у екологічній освіті дошкільнят і молодших школярів *Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти: Наукові записки РДГУ*. Випуск 19. Рівне, 2002. С. 32-41.
6. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників: Методичний посібник. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2008. 160 с.
7. Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових класах (психологічні та педагогічні аспекти) / За ред. Г.П.Коваль. Рівне:

РДГУ, 2013. 132 с.

8. Іванішена С. Форми і методи інтерактивного навчання. *Початкова школа*. 2006. № 3. С. 9-11.
9. Казанцева Л.І. Наступність у роботі дошкільного закладу освіти та початкової загальноосвітньої школи у формуванні мовленнєво-комунікативних навичок дітей. *Збірник наукових праць БДПУ*. Бердянськ, 2002. С. 84-91.
10. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника. Київ: Світич, 2009. 208 с.
11. Нова українська школа: порадник для вчителя: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2018. 159 с.
12. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи / упорядник О.П. Долинна. Тернопіль: Мандрівець, 2011.
13. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти / За ред.. Г.С. Тарасенко. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010.
14. Паламарчук В.Ф. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № №. С. 60-66.
15. Савенков А. Маленький исследователь: как научить дошкольника приобретать знания. Москва, 2006.
16. Савенков А. Маленький исследователь: как научить младшего школьника приобретать знания. Москва, 2006.
17. Савенков А. Маленький исследователь: коллективное творчество младших школьников. Ярославль, 2004.
18. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. Київ, 2013
19. Старченко В.А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників. – Київ: Світич, 2009. 80 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Із статей, що розкривають проблему наступності ДНЗ і школи (*див. №№ 4, 5, 9 у списку джерел*), виписати поради щодо реалізації у навчанні дошкільників та молодших школярів принципів розвивального навчання.

2. Підготувати анотації на методичні посібники для роботи зі старшими дошкільниками (*див. №№ 3, 6, 10, 19 у списку джерел*).

3. У книзі «Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» / За ред.. Г.С. Тарасенко. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010 опрацювати третій, четвертий та п'ятий розділи (С. 150-258), виписати приклади мовленнєвих, математичних та природничих ігор для роботи з дошкільниками та молодшими школярами (по 1 гри з кожного розділу).

4. З книг О.Савенкова (*див. список джерел*) виписати приклади ігор та вправ для формування у старших дошкільників та молодших школярів дослідницьких умінь. У книзі цього автора (*див. № 17 у списку джерел*) опрацювати матеріал на

с. 38-48, скопіювати схеми розташування парт у класі, запропоновані автором для організації колективної діяльності учнів.

5. У книзі «Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи» / упорядник О.П. Долинна. – Тернопіль: Мандрівець, 2011 опрацювати матеріал на с. 50-56, виписати основні положення щодо організації різних видів навчальної діяльності старших дошкільників, класифікацію навчальних занять.

6. У книзі О.Савченко «Дидактика початкової освіти» опрацювати розділ 7.5. «Дидактичні особливості уроків у 1 класі», підготувати коротке реферативне повідомлення на цю тему.

7. На основі посібника «Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових класах» укласти таблицю «Структура уроків різних типів».

8. Складіть перспективний план спільної роботи дошкільного закладу та школи з проблеми наступності у моральному вихованні старших дошкільників та першокласників.

Тема 4. Готовність дітей до шкільного навчання

План практичного заняття № 4

1. Поняття про готовність дитини до шкільного навчання.
2. Дослідження проблеми готовності до шкільного навчання.
3. Основні компоненти фізичної та психологічної готовності дитини до навчання (мотиваційна, інтелектуальна, морально-вольова та емоційна готовність).
4. Способи визначення підготовленості дитини до навчання у школі.

Список джерел

1. Кочерга О. Психофізіологія шестирічних першокласників і адаптація до школи. Київ, 2010. 128 с.
2. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. Москва, 1991. 180 с.
3. Лаврентьева Г. Готовність дитини до школи: складові успішного навчання // *Дошкільне виховання*. 2000. № 9. С. 3-5.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. – Київ, 2015.
5. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. – Київ, 2007.
6. Примак М.В. Готовність дитини до навчання: теоретичний аналіз. *Інноватика у вихованні*, 2017 (Вип.6). с. 302-307.
7. Прищепа С. Как продиагностировать физическую подготовленность дошкольников. *Дошкольное воспитание*. 2004. №1 С. 37-45.
8. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з шестирічними першокласниками. Київ, 1999. 290 с.

9. Психологічна готовність шестирічної дитини до школи / [упоряд.: К. Муліка]. Полтава : ПОІППО, 2008. 84 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://poippo.pl.ua/file/book/mylika_1.pdf
10. Чуб Н.В. Комплексні тести готовності дитини до школи. Харків, 2007. 144 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Продумайте тези виступу на батьківських зборах на одну з тем:
 - «Вступ до школи – якісно новий етап в житті дитини».
 - «Чи готова ваша дитина до школи?».
2. Доберіть ігри або ігрові вправи, які формують у старших дошкільників морально-вольову готовність до шкільного навчання.
3. Виконайте тестові завдання №№ 4-13 до розділу «Дитячий садок, школа, сім'я» з книги Поніманської Т.І., Дичківської І.М. Дошкільна педагогіка: Практикум. – К., 2007 (С. 307-309).
4. *До лабораторного заняття.* Спираючись на знання, отримані в курсі дитячої психології, та самостійно дібрану додаткову літературу, підготуйте коротку письмову відповідь на останнє питання плану. Доберіть діагностичні методики для визначення рівня готовності дитини 6 років до навчання.

Тема 5. Умови підготовки дітей до школи в сім'ї і дошкільному закладі

План лабораторного заняття № 2

1. Формування у старших дошкільників мотиваційної готовності до шкільного навчання.
2. Формування навчального співробітництва з однолітками та дорослим.
3. Ознайомлення дітей зі школою. Організація спілкування дітей старшого дошкільного віку зі школярами.
4. Спільна робота дитячого садка і сім'ї у підготовці дитини до школи.
5. Адаптація дитини 6 років до школи.

Список джерел

1. Кашуба Л.І. Підготовка до школи дітей шестирічного віку: конспекти занять. Тернопіль, 2004. 127 с.
2. Кочерга О. Психофізіологія шестирічних першокласників і адаптація до школи. Київ: Шкільний світ, 2010. 128 с.
3. Назаренко А.А., Ольховська З.М., Толмачова І.М. Ми прийшли до школи. Розробки уроків до курсу «Введення у шкільне життя». Харків, 2004 . 144 с.
4. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи / упорядник О.П. Долинна. Тернопіль: Мандрівець, 2011.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ, 2015
6. Савенков А. Маленький исследователь: коллективное творчество младших школьников. Ярославль, 2004.

Завдання для самостійної роботи

1. У книзі «Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи» / упорядник О.П. Долинна. – Тернопіль: Мандрівець, 2011 опрацювати матеріал на с. 11-49, виписати коротку характеристику форм здобуття старшими дошкільниками дошкільної освіти та принципи організації розвивального простору старших дошкільників у ДНЗ.

2. З книги Назаренко А.А., Ольховська З.М., Толмачова І.М. Ми прийшли до школи. Розробки уроків до курсу «Введення у шкільне життя». Харків, 2004. 144 с. виписати приклади методичних прийомів для формування у дітей навчального співробітництва.

3. З книги О.Савенкова (с. 49-88) виписати приклад колективного заняття, яке можна використати у дошкільному закладі для формування у дітей вмінь навчального співробітництва..

4. Намітьте тематику занять з вихованцями старшої групи для формування у них мотиваційної готовності до шкільного навчання. Продумайте також прийоми зацікавлення старших дошкільників іграми «в школу», обґрунтуйте значення таких ігор у формуванні мотиваційної готовності до шкільного навчання

5. Ознайомитись із системою занять для підготовки дитини до школи, запропонованою у книзі Л.Кашуби (див. список джерел). Дати обґрунтовану порівняльну оцінку цієї системи та курсу «Введення у шкільне життя».

6. Продумайте план бесіди зі старшими дошкільниками про школу, спрямованої на формування пізнавального інтересу до майбутнього шкільного навчання. Складіть план екскурсії зі старшими дошкільниками у школу.

Тема 6. Форми співпраці закладу дошкільної освіти та школи

План практичного заняття № 5

1. Принципи організації співпраці дошкільного закладу та школи у вихованні та навчанні дітей.
2. Класифікація форми спільної роботи ДНЗ та початкової школи.
3. Форми співпраці педагогічних колективів та окремих педагогів.
4. Форми спільної роботи педагогів, батьків та дітей, що навчаються у суміжних ланках освіти.

Список джерел

1. Наступність у навчально-виховній роботі дитячого садка та школи / Упор. З.Н. Борисова. Київ, 1985
2. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи / упорядник О.П. Долинна. Тернопіль: Мандрівець, 2011.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ, 2015

4. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з шестирічними першокласниками. Київ, 1999. 290 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Складіть перспективний план спільної роботи дошкільного закладу та школи з проблеми наступності у одному з напрямів:
 - фізичне виховання старших дошкільників та першокласників;
 - екологічне виховання старших дошкільників та першокласників;
 - економічне виховання старших дошкільників та першокласників;
 - художнє виховання старших дошкільників та першокласників.
2. Намітьте зміст можливих спільних справ старших дошкільників та першокласників.
3. Продумайте план проведення у дошкільному закладі «Зустрічі з першою вчителькою» для старших дошкільників.
4. Придумайте кілька цікавих ідей для проведення спільних розваг старших дошкільників та першокласників.

Індивідуальне довготривале завдання

Навчальний проект «Готуємо дитину до навчання у школі».

Відвідайте книгарню і складіть перелік пропонованих книг та посібників для підготовки дитини до навчання у школі. Підготуйте анотації на ті книги, які вважаєте найцікавішими. Оформіть анотації у вигляді комп'ютерної презентації для батьків майбутніх першокласників.

Сформулюйте кілька конкретних порад для видавців дитячої пізнавальної та навчальної літератури щодо вимог до книг для підготовки дитини до школи.

ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття наступності у філософії, психології, загальній та дошкільній педагогіці.
2. Наступність як принцип системи освіти. Значення наступності у системі безперервної освіти України.
3. Взаємозв'язок понять наступності, спадкоємності та перспективності у системі безперервної освіти.
4. Проблема наступності суміжних ланок освіти у сучасних наукових дослідженнях.
5. Напрями та педагогічні умови забезпечення наступності дошкільної та початкової шкільної освіти.
6. Встановлення наступності між дошкільним закладом і школою у меті та змісті освіти як головна умова забезпечення безперервної освіти та поступального розвитку особистості.
7. Наступність мети, завдань та змісту освіти дитини 6-10-ти років у державних стандартах дошкільної та початкової шкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти; Державний стандарт початкової освіти).
8. Компетентнісний підхід до визначення мети, завдань та змісту дошкільної та початкової шкільної освіти як основа забезпечення наступності, спадкоємності та перспективності у системі безперервної освіти.
9. Порівняльний аналіз програм старшої групи закладу дошкільної освіти і першого класу школи.
10. Встановлення наступності у формах, методах навчання дітей 6-7 років.
11. Методи і прийоми навчання дітей в старшій групі дитячого садка і першому класі школи.
12. Порівняльний аналіз заняття та уроку як основних форм організації навчання у дошкільному закладі та початковій школі.
13. Наступність у педагогічних вимогах та умовах виховання дітей.
14. Особливості виховання у дошкільників та молодших школярів інтересу до навчання, культури поведінки та спілкування, формування взаємин дітей в дитячому колективі, ставлення до педагога (вихователя, вчителя) тощо.
15. Особливості організації освітньої роботи у першому класі.
16. Використання досвіду навчання молодших школярів у роботі закладу дошкільної освіти та початкової школи.
17. Поняття про готовність дитини до шкільного навчання. Я.А.Коменський, Й.-Г.Песталоцці, Ф.Фребель, М.Монтессорі, К. Ушинський про підготовку дитини до школи.
18. Дослідження проблеми готовності до шкільного навчання (Л.Венгер, В.Давидов, Л.Журова, О.Запорожець, Г.Леушина, В.Ликова, Г.Люблінська, Т.Тарунтаєва та ін.).
19. Вступ до школи – якісно новий етап в житті дитини, його особливості.
20. Основні компоненти фізичної та психологічної готовності дитини до навчання (мотиваційна, інтелектуальна, морально-вольова та емоційна готовність).
21. Поняття «шкільної зрілості».

22. Досвід В.Сухомлинського з підготовки дітей до школи.
23. Теорія і досвід підготовки дітей до школи за кордоном.
24. Формування у старших дошкільників мотиваційної готовності до шкільного навчання.
25. Розвиток пізнавальних інтересів та формування пізнавальної активності, елементів навчальної діяльності.
26. Формування навчального співробітництва з однолітками та дорослим.
27. Виховання у дошкільників бажання навчатись у школі.
28. Ознайомлення дітей зі школою.
29. Організація спілкування дітей старшого дошкільного віку зі школярами.
30. Знайомство з майбутнім вчителем.
31. Спільна робота дитячого садка і сім'ї у підготовці дитини до школи.
32. Специфіка підготовки до школи дітей у нових типах дошкільних закладів (сімейний дитячий садок, центр дитинства, міні-ліцей і т.д.).
33. Методика виявлення готовності дитини до школи.
34. Адаптація дитини 6 років до школи.
35. Зміст і форми зв'язку закладу дошкільної освіти і школи.
36. Принципи організації співпраці закладу дошкільної освіти та школи у вихованні та навчанні дітей.
37. Класифікація форми спільної роботи закладу дошкільної освіти та початкової школи.
38. Форми співпраці педагогічних колективів та окремих педагогів.
39. Форми спільної роботи педагогів, батьків та дітей, що навчаються у суміжних ланках освіти.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів у вивченні навчальної дисципліни

Оцінювання здобувачів вищої освіти, що навчаються за загальним графіком, в умовах аудиторного або змішаного навчання

Вид навчальної роботи	Кількість балів, що нараховується	Форма звітності
Практичні заняття (коефіцієнт активності)	Не нижче 32	-
Самостійна робота	24 (4 бали за кожен тему)	Наявність матеріалів самостійної роботи
Тести	24 (4 бали за тести до кожної теми)	Текст відповіді
Індивідуальне довготривале завдання	20	Матеріали виконаного завдання
Всього	100	-

Примітка: Коефіцієнт активності визначається на основі отриманих здобувачем оцінок за усні відповіді на практичних та лабораторних заняттях за формулою:

$K = X:n \cdot 100$, де K – коефіцієнт активності, X – сума всіх набраних здобувачем оцінок, n – максимальна сума оцінок, яка може бути набрана.

Оцінювання здобувачів вищої освіти, що навчаються за індивідуальним графіком, та всіх здобувачів в умовах дистанційного навчання

Вид навчальної роботи	Кількість балів, що нараховується	Форма звітності
Самостійна робота в Classroom	100 балів за кожну тему	Наявність матеріалів самостійної роботи
Підсумкове тестування	100	Проходження тестування на сайті «Всеосвіта»
Індивідуальне довготривале завдання	100	Матеріали виконаного завдання
Коефіцієнт активності	+ 20 балів до отриманого рейтингу в разі присутності здобувача не менш, ніж на 50% практичних та лабораторних занять	Оцінки, отримані у журналі академгрупи
ВСЬОГО	100	-

Примітка: Загальний рейтинг визначається як середнє арифметичне отриманих здобувачем балів за окремі види навчальної роботи. У разі отримання здобувачем коефіцієнту активності він додається до отриманого рейтингу і зараховується як заліковий бал.

Залік зараховується за умови отримання здобувачем вищої освіти рейтингового балу не нижче 60. У іншому випадку залік виставляється на основі усної співбесіди із здобувачем.

Навчальне видання

Горопаха Наталія Михайлівна – укладач

**Методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять та виконання завдань для
самостійної роботи з навчальної дисципліни «Наступність дошкільної та початкової
освіти»**

Методичний посібник

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Підписано до друку: 10.09.2022
Папір друк. 60x84. Формат 1/16
Умовних друкованих аркушів 3,25.
Наклад 100 примірників.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул.. С.Бандери, 12.

